

اخلاق جهانی

سید مصطفی محقق داماد

وگفت وگویی تمدن‌ها

۲۴

اندیشه گفت و گوی تمدن‌ها که امروز نقل هر محفل و مجلسی است و به پیشنهاد رئیس جمهور محترم ایران در دستور کار سازمان ملل متحد قرار گرفته، در پاسخ به یکی از ژرفترین معضلات کنونی جهان پدید آمده است. در غرب، در فاصله قرنهای چهاردهم و هفدهم، نظام فئودالیت و قیادت کلیسا شکست گرفت، و در نتیجه کوششهای خستگی ناپذیر کسانی مانند ریشلیو و لویی چهاردهم در فرانسه و گوستاو آدلف در سوئد و پادشاهان سلسله تودر در انگلستان و پتر کبیر در روسیه، نظم نوین بر پایه دولتهای مقتدر تک ملیتی تأسیس شد. اما از آنجا که قدرت، چه شخصی و چه عمومی، همواره ذاتاً گسترش خواهد است، آن نظام عاقبت به امپراتوری طلبی و ایجاد امپراتوریا انجامید. کشورهایی مانند بریتانیا و فرانسه و اسپانیا و عثمانی سرزمینهایی پهناور را در سراسر جهان زیر سلطه خود در آوردند و قدرت و نفوذ خود را تا دورترین نقاط گیتی گسترش دادند. اما طبعاً این توسعه طلبی به گسترش سرزمین محدود نشد، و به امپریالیسم فرهنگی و دینی و سیاسی و اجتماعی منجر شد. فرهنگهای کوچک و بزرگی که هر یک در گذشته در میان مردم خودشان اقتدار و اعتبار یافته بودند، به درجات مختلف در برابر سلطه فرهنگی کشور گشایان جدید سر فرود آوردند. این تسلیم گاهی ظاهری و تبدیلی بود و گاهی رفته رفته شیوه‌های جدیدی را جانشین بعضی از رسوم و عادات کهن کرد. ولی به هر حال، نه فاتحان واقعاً می‌خواستند تمدنی عیناً مانند تمدن خودشان در سایر نقاط عالم به وجود آورند